

Spis treści

Wstęp

Psychologia a dziedziny pokrewne zajmujące się językiem.

Plan książki	11
Czym jest język	11
Inne dziedziny – poza językoznawstwem – zajmujące się językiem	13
Plan książki	15

CZĘŚĆ I. PSYCHOLINGWISTYKA OGÓLNA

– red. *Ida Kurcz*

Rozdział 1.

Podstawowe pojęcia psycholingwistyki. Jej powstanie i historia

– <i>Ida Kurcz</i>	25
1.1. Zarys historii psycholingwistyki	25
1.2. Różne modele funkcji językowych	29
1.3. Metody badań stosowane w psycholingwistyce	32

Rozdział 2.

Kompetencja językowa i kompetencja komunikacyjna: ich uwarunkowania biologiczne i społeczne. Model wiedzy językowej człowieka

– <i>Ida Kurcz</i>	35
------------------------------	----

Rozdział 3.

Powstanie i ewolucja języka

– <i>Ida Kurcz, Piotr Tomaszewski</i>	45
3.1. Dowody rozwojowe	46
3.2. Specyfika ludzkiej zdolności językowej w porównaniu z możliwościami zwierząt w tym zakresie	47
3.3. Na czym polega specyficzność gatunku <i>homo sapiens</i> ?	51
3.4. Język a protojęzyk	52
3.5. Ewolucja języka a ewolucja gatunku <i>homo sapiens</i>	54
3.6. Gesty i ich istotność w ewolucji języka	60

Rozdział 4.

Charakterystyka kompetencji językowej – wytwarzanie i percepcja mowy	
– <i>Ida Kurcz</i>	66
4.1. Wytwarzanie mowy	66
4.2. Percepcja mowy	72

Rozdział 5.

Charakterystyka kompetencji językowej – reprezentacje umysłowe	
– <i>Ida Kurcz</i>	80
5.1. Uniwersalna gramatyka	80
5.1.1. Struktury fonologiczne	87
5.1.2. Struktury syntaktyczne	87
5.1.3. Struktury semantyczno-pojęciowe (semantyka konceptualna)	88
5.1.4. Inne koncepcje UG	89
5.2. Słownik umysłowy (Leksykon)	90
5.2.1. Źródła historyczne badań nad słownikiem umysłowym	91
5.2.2. Metody badania słownika umysłowego	93
5.2.3. Organizacja słownika umysłowego	96
5.3. Inne reprezentacje umysłowe związane z kompetencją językową	99
5.3.1. Procesy pamięciowe a kompetencja językowa	99
5.3.2. Język a myślenie	103

Rozdział 6.

Charakterystyka kompetencji komunikacyjnej – teoria umysłu i pojęcia z nią związane	
– <i>Ida Kurcz</i>	107
6.1. Na czym polega teoria umysłu (TU)? Terminy i badania z nią związane	107
6.2. Metafory w naszym życiu	116
6.3. Komunikacja niewerbalna	119
6.3.1. Uniwersalne i kulturowo specyficzne właściwości komunikacji niewerbalnej	120

Rozdział 7.

Charakterystyka kompetencji komunikacyjnej – teorie i badania nad efektywną komunikacją, dyskursem, tekstem i narracją	
– <i>Ida Kurcz</i>	125
7.1. Teorie efektywnej komunikacji	125
7.1.1. Etnografia komunikowania się	126
7.1.2. Filozoficzne teorie aktów mowy	127
7.1.3. Psycholingwistyczna koncepcja Herberta Clarka (1996)	131
7.1.4. Gramatyka funkcjonalna	134
7.2. Dyskurs, tekst i narracja	134
7.2.1. Dyskurs i tekst	135
7.2.2. Dyscypliny zajmujące się dyskursem i tekstem	137
7.2.3. Metody analizy dyskursu	139
7.2.4. Dyskurs konwersacyjny	141
7.2.5. Kulturowe uwarunkowania dyskursu konwersacyjnego.	
Konwencje konwersacyjne	143
7.2.6. Dyskurs tekstowy	145
7.2.7. Narracja	146

Rozdział 8.

Związki języka z poznaniem i kulturą. Rola języka w społecznej koordynacji poznania

– Joanna Rączaszek-Leonardi	149
8.1. Wprowadzenie	149
8.2. Czy i jak poznanie jest kształtowane przez język?	151
8.3. Zasada względności językowej	153
8.3.1. Historia	153
8.3.2. Rodzaje badań nad względnością językową	157
8.3.3. Przykład: nazwy a postrzeganie barw	161
8.4. Mechanizmy wpływu	163
8.5. Kaprysy gramatyki?	164
8.6. Od zasady poprzez hipotezę po podstawowe założenie	166

Rozdział 9.

Język mówiony, pismo, Internet

– Jerzy Bobryk	168
9.1. Powstanie pisma i początki świadomości semiotycznej	168
9.1.1. Protopismo	169
9.1.2. Powstanie pisma	170
9.1.3. Upowszechnienie pisma i przemiany kultury antycznej Grecji	171
9.1.4. Nowożytność w nauce i kulturze europejskiej, pismo w „galaktyce Gutenberga”	175
9.2. Pismo epoki informatycznej, multimedialność Internetu i współczesne ograniczenie świadomości semiotycznej	177
9.2.1. Język mówiony, język pisany i pismo w Internecie	177
9.2.2. Postpiśmienność	179
9.3. Ograniczona świadomość semiotyczna	181
9.3.1. Faktoidy, <i>reality shows</i> i wirtualne pieniądze	182
9.3.2. Globalizacja i „koniec historii”	183

Rozdział 10.

Lingwistyczny opis struktury polskiego języka migowego.

– Piotr Tomaszewski	184
10.1. Wewnętrzne parametry słowa migowego: fonologia	186
10.2. Struktura słowa migowego: morfologia	196
10.3. Struktura zdań migowych: składnia	213
10.4. Podsumowanie	234

Rozdział 11.

Propaganda, użycie języka jako instrumentu władzy, wpływu i manipulacji społecznej

– Tomasz Skowroński	239
---------------------	-----

Rozdział 12.

Dwujęzyczność. Właściwości dwujęzycznego umysłu i specyfika badań psychologicznych nad dwujęzycznością

– *Zofia Wodniecka-Chlipalska* 253

Mit 1. Istnieje ostra granica wieku, po której przekroczeniu skokowo i radykalnie spadają szanse na opanowanie języka w stopniu doskonałym 256

Mit 2. Istnienie okresu krytycznego w nauce drugiego języka jest związane z ograniczeniami natury biologicznej u osób dorosłych 260

Mit 3. Języki w umyśle osoby o wysokim poziomie dwujęzyczności są od siebie niezależne 264

Mit 4. Wczesna dwujęzyczność u dzieci jest szkodliwa 271

Mit 5. Badania nad dwujęzycznością są niszowe 281

Rozdział 13.

Sytuacja różnych języków w świecie i problem języka globalnego

– *Ida Kurcz* 285

CZĘŚĆ II. NEUROLINGWISTYKA

– *red. Hanna Okuniewska*

Rozdział 14.

Mowa i język na podstawie dysfunkcji ośrodkowego układu nerwowego

– *Danuta Kądziaława* 295

14.1. Wprowadzenie 295

14.2. Zaburzenia fonologiczno-fonetyczne w afazji 297

14.3. Zaburzenia morfologiczne po uszkodzeniach mózgu 299

14.3.1. Morfologia fleksyjna 299

14.3.2. Morfologia derywacyjna 301

14.3.3. Morfologia wyrazów złożonych (ang. *compounds*) 301

14.4. Zaburzenia leksykalno-semantyczne 302

14.5. Zaburzenia syntaktyczne po uszkodzeniach mózgu 305

14.6. Postępujące zaburzenia językowe w zwyrodnieniowej patologii OUN . . 305

14.7. Podsumowanie 307

Rozdział 15.

Mózgowe mechanizmy komunikacji językowej z perspektywy metod neuroobrazowania

– *Anna Grabowska* 308

15.1. Wstęp 308

15.2. Lokalizacja okolic zaangażowanych w percepcję dźwięków mowy i symboli graficznych oraz słów 310

15.2.1. Przetwarzanie języka mówionego 310

15.2.2. Przetwarzanie języka pisanego 315

15.3. Organizacja wewnętrzna słownika umysłowego 319

15.4. Rola kontekstu w rozpoznawaniu słów 321

15.5. Przetwarzanie języka na poziomie zdań: neuronalne substraty analizy składniowej w interakcji z przetwarzaniem semantycznym i prozodycznym	323
15.5.1. Przetwarzanie semantyczne	323
15.5.2. Przetwarzanie składni	324
15.5.3. Integracyjna rola pól czołowych	327
15.5.4. Przetwarzanie aspektów prozodycznych zdania	328
15.6. Językowa integracja na poziomie dyskursu	329
15.7. Ekspresja mowy (wypowiadanie się)	332
15.8. Językowe funkcje mózdzku	335
15.9. Neuroobrazowe korelaty zaburzeń mowy	337
15.10. Podsumowanie: mózgowa kontrola funkcji językowych w świetle danych z badań neuroobrazowania a dane pochodzące z obserwacji skutków uszkodzenia mózgu	344

Rozdział 16.

Nowe propozycje rozumienia funkcjonalnej neuroanatomii mowy i języka – <i>Hanna Okuniewska</i>	348
16.1. Neurolingwistyka – początki i główne pytania	348
16.2. Od obszaru mowy do sieci nerwowych przetwarzających mowę i język	350
16.3. Modelowanie relacji mowa/język – mózg, propozycje klasyczne	352
16.4. Krytyka modeli klasycznych	355
16.5. Modelowanie relacji mowa/język – mózg, perspektywa neurolingwistyki komputacyjnej	356
16.6. Nowa funkcjonalna neuroanatomia mowy i języka – główne założenia i przykładowe generalizacje	361
16.7. Nowa funkcjonalna neuroanatomia mowy i języka – dwustrumieniowy model przetwarzania: uwagi ogólne	364
16.8. Dwustrumieniowy model przetwarzania mowy i języka – główne tezy	366
16.8.1. Rozpoznawanie mowy jest zorganizowane bilateralnie w górnym zakręcie skroniowym	367
16.8.2. Górna bruzda skroniowa jest krytycznym miejscem dla przetwarzania fonologicznego	369
16.8.3. Mapowanie dźwięków na znaczenia. Dostęp do informacji pojęciowo-semantycznych może zachodzić w środkowych okolicach kory skroniowej obustronnie	371
16.8.4. Lewa, tylna kora zakrętu skroniowego górnego bierze udział w fonologicznych aspektach produkcji mowy	372
16.8.5. Tylna część <i>planum temporale</i> odpowiada za integrację sensoryczno-motoryczną mowy	373
16.9. Podsumowanie	375

Bibliografia	377
------------------------	-----